

7.1. Nodokļu konsultanti un ārpakalpojuma grāmatveži

Nodokļu konsultanti un ārpakalpojuma grāmatveži ir pakļauti vidēji augstai ievainojamībai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izpratnē.

✓ Galvenās tipoloģijas:

- fiktīvi ieņēmumi kopā ar faktisko klientu trūkumu. Tiek atvērti fiktīvi konti preču un pakalpojumu tirdzniecībai. Tiek slēgti darījumi bez faktiskas līdzekļu plūsmas. Šādā veidā ieņēmumi tiek palielināti, un pēc tam palielinās peļņa, kas nav pamatota ar naudas plūsmu. Finanšu pārskatos ir norādītas prasības, par kurām zināms, ka tās ir nepiedzenamas un nākotnē tiks norakstītas. Tādējādi persona, pret kuru netiek vērsta piedziņa, gūst materiālu labumu šķietami legālu ienākumu veidā;

- produktu un pakalpojumu pārdošana saistītajām sabiedrībām par cenām, kas būtiski pārsniedz (neatbilst) tirgus cenas, un nesamērīgi augstu procentu aprēķināšana. Rēķini tiek izrakstīti (bieži saistītām personām) par produktiem un pakalpojumiem ar neatbilstošām cenām, kas ir būtiski augstākas vai zemākas par tirgus cenām, tādējādi radot nepatiesu uzņēmumu veiksmes tēlu. Tiek ziņots par lielākiem ieņēmumiem un peļņu visām filiālēm, kas finanšu pārskatos rada nepatiesu uzņēmējdarbības panākumu tēlu un dod iespēju piedalīties iepirkumu konkursos par konkrētiem projektiem vai pieteikties komercbanku aizdevumiem. Krāpšanas gadījumos šādi uzņēmumi pēc aizņēmuma kreditēšanas uz kontu un izņemšanas skaidrā naudā ātri pazūd vai pārceļas uz citām jurisdikcijām, un aizdevumi nekad netiek atmaksāti. Ņemot vērā līdzekļu pārrobežu plūsmu šeit tiek apvienota krāpšana ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu;

- neto aktīvu pārvērtēšana vai samazināšana. Atkarībā no vajadzībām un interesēm bieži vien uzņēmumi pārvērtē vai nepietiekami novērtē neto aktīvus un savas darbības rezultātus. Tie norāda nepareizus ieņēmumus, izdevumus, prasības un aktīvus, kā rezultātā viena no darījumu pusēm gūst nelikumīgu darbību rezultātā šķietami legālu papildu peļņu vai nepamatoti palielina zaudējumu pozīciju;

- vairāki maksājumi par vienu un to pašu produktu vai pakalpojumu. Maksājumus veic vairākas reizes par vienu un to pašu preci vai pakalpojumu, kas veikts vienam un tam pašam vai citam pārdevējam. Šajā gadījumā naudas plūsmas nesakrīt ar preču un pakalpojumu kustību, ir tikai fiktīvi dokumenti, kā rezultātā tiek veikti šķietami pamatoti maksājumi un slēpta noziedzīgu līdzekļu plūsma;

- darījumu neregistrēšana. Šādos gadījumos notiek preču un pakalpojumu tirdzniecība, taču šie darījumi netiek iegrāmatoti, reģistrēti un netiek atspoguļota faktiskā naudas plūsma, kā rezultātā preču saņēmējs var iegūt legālus līdzekļus, bet preču piegādātājs legalizēt noziedzīgus (neregistrētu akcīzes preču tirdzniecība, neregistrētu ražošanas

produktu/izejvielu tirdzniecība, preču realizācija bez muitas vai nodokļu nodevu samaksas);

- produktu norakstīšana. Sakarā ar fiktīvu izdevumu palielinājumu produktu norakstīšanas rezultātā ir vērojams izdevumu palielinājums un ieņēmumu, peļņas samazinājums. Norakstīšana notiek dažādu iemeslu dēļ, piemēram, nepārvaramas varas apstākļi, zādzību rezultātā radušies iztrūkumi, produktu sabojāšanās laika apstākļu dēļ, neatbilstošas uzglabāšanas dēļ, saplīšana, citi bojājumi. Norakstītās preces patiesībā tiek pārdotas skaidrā naudā, tādējādi veicot nodokļu krāpšanu un legalizējot krāpšanas rezultātā iegūtos noziedzīgos līdzekļus (preces). Augstāks risks ražošanas un tirdzniecības uzņēmumiem;

- aktīvu pārdošana par būtiski zemākām cenām salīdzinājumā ar tirgus cenām. Šādos gadījumos starpību maksā skaidrā naudā vai kompensē materiālās vērtībās, piemēram, patēriņa precēs, mākslas darbos, rotaslietās utt., kas ir iegūtas noziedzīgā ceļā vai par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem;

- palielinātas rēķinu summas starptautiskā tirdzniecībā. Importa gadījumā preces no ārvalstu ražotājiem nonāk tieši pie klienta, bet rēķinu, kurš ir mākslīgi palielināts, izsniedz cits uzņēmums, bieži vien ārzonās/zemo nodokļu zonās reģistrēts. Parasti ārzonās uzņēmums pieder vietējiem uzņēmumiem, kas ir importētāji vai abu uzņēmumu dibinātāji. Vēlāk ārzonās uzņēmums kā ieguldītājs izmanto mūsu valstī pieejamās investoru priekšrocības un rēķinos mākslīgi pārmaksāto summu investētu atpakaļ, bet jau ar nodokļu atlaidēm, tādējādi izkrāpjot nodokļus un legalizējot krāpšanas rezultātā gūtos līdzekļus.

Eksporta gadījumā par precēm, kuras tiek eksportētas uz ārvalstīm, tiek izrakstīti rēķini par paaugstinātu summu, lai nelegāli iegūtus aktīvus iekļautu valsts maksājumu sistēmā. Noziedzīgi iegūtos līdzekļus slēpj, sajaucot tos ar legāliem aktīviem.

Veicot maksājumu trešajām pusēm, vienmēr pastāv risks, ka piegādātās preces vai pakalpojumi ir iegūti vai tiek nodrošināti ar nelegāliem līdzekļiem vai to starpniecību, bet maksājuma saņēmējs ir šķietami nesaistīts uzņēmums, kas izveidots ar mērķi slēpt (maskēt) līdzekļu izcelsmi, kustību un piederību, tādējādi apgrūtinot tiesībsargājošo iestāžu spējas pierādīt legalizācijas faktu;

- rēķini par fiktīviem pakalpojumiem, kurus izsniedz ārzonās uzņēmumi. Saņemtos līdzekļus pārskaita uz uzņēmumu nerezidentu kontiem, kas parasti atvērta kaimiņvalstīs vai citur Eiropas Savienībā. Nauda tiek izņemta un, atrēķinot komisiju, atdota skaidrā naudā uzņēmumam, kurš veica maksājumu par fiktīvo pakalpojumu. Šādos darījumos krāpšana tiek apvienota ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu;

- ieguldījumi skaidrā naudā, iegādājoties izejvielas. Nauda, kas iegūta no nelikumīgām darbībām, netiek norādīta kā naudas iemaksa/aizdevums uzņēmumam, bet tā tiek sajaukta ar likumīgo kapitālu, lai iegādātos izejvielas, ko izmanto ražošanai. Šī kapitāla sajaukšanas metode ir īpaši bieži sastopama būvniecības nozarē, kur samaksu par daudziem pakalpojumiem var veikt skaidrā naudā;

- skaidras naudas ieņēmumi, kurus nepamato pārdotās preces vai sniegtie pakalpojumi. Nelegālā nauda tiek ieguldīta, izmantojot mazumtirdzniecības uzņēmumus, restorānus, azartspēļu organizatorus, kazino, uzņēmumus, faktiski nepārdodot preces vai pakalpojumus. Šī ir uzskatāma par aktīvu sajaukšanas metodi, par kuru liecina saimnieciskās darbības specifikai vai izdevumiem neatbilstoši ieņēmumi;

- nepatiesu saistību radīšana. Viltus saistības rada ar fiktīviem līgumiem par preču un pakalpojumu saņemšanu, kā arī fiktīvu darbinieku pieņemšanu darbā. Šādiem darījumiem neseko faktiski maksājumi, un tie tiek atspoguļoti kā viltoti finanšu rezultāti finanšu pārskatos. Tādējādi tiek palielinātas izdevumu un darbības izmaksas, kā arī tiek samazināta peļņa un saistības pret valsti. Savukārt, ja seko faktiskie maksājumi, tie tiek akumulēti un atgriezti sākotnējam līdzekļu izcelsmes avotam. Legalizācijas ķēdē parasti ir iesaistīti vairāki uzņēmumi, kur katram ir sava loma. Viens saņem ievietotos līdzekļus, kamēr citi palīdz tos izkārtot, radot nepatiesas saistības;

- skaidras naudas izņemšana no uzņēmumu kontiem par produktu un izejvielu iegādi. Uzņēmumi veic maksājumus, pamatojoties uz rēķinā norādītajiem pakalpojumiem, kuri nekad nav veikti. Nauda tiek pārskaitīta uz tādu uzņēmumu kontiem, kuri nodibināti tikai īslaicīgas darbības veikšanai. Nauda no šo uzņēmumu kontiem tiek izņemta, lai iegādātos, piemēram, lauksaimniecības produktus un otrreiz pārstrādājamus materiālus. Tiek radītas fiktīvas pakalpojumu un preču iegādes darījumu ķēdes. Nauda tiek atdota atpakaļ uzņēmumu īpašniekiem, kuri veikuši maksājumus par fiktīvajiem pakalpojumiem vai precēm, ieturot komisijas maksu. Šādos darījumos krāpšana tiek apvienota ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.